

CHẾ TÀI XỬ LÝ CÁC HÀNH VI VI PHẠM QUY ĐỊNH PHÁP LUẬT VỀ PHÒNG, CHỐNG BỆNH TRUYỀN NHIỄM

ThS. Nguyễn Nam Trung¹ – Đỗ Quốc Huy²

TÓM TẮT

Phòng, chống bệnh truyền nhiễm (BTN) là một nội dung quan trọng của lĩnh vực y tế dự phòng. Pháp luật đã có những quy định cụ thể về quyền và nghĩa vụ của các chủ thể cũng như các chế tài tương xứng để xử lý những hành vi vi phạm (HVVP) pháp luật trong công tác phòng, chống bệnh truyền nhiễm (PCBTN). Tìm hiểu về cơ sở khoa học và các quy định pháp luật, từ đó đề xuất một số kiến nghị về vấn đề này sẽ góp phần nâng cao hiệu quả công tác PCBTN của toàn xã hội, đặc biệt là trong bối cảnh tình hình dịch COVID-19 đang diễn biến đáng lo ngại như hiện nay.

Từ khóa: chế tài, COVID-19; bệnh truyền nhiễm; phòng, chống bệnh truyền nhiễm.

1. Đặt vấn đề

BTN là một trong những loại bệnh đặc biệt nguy hiểm, đe dọa sức khỏe của con người, nhưng khác với các loại bệnh nguy hiểm khác, BTN có độ tiềm ẩn rủi ro cao và khi xuất hiện sẽ gây ra tác hại từ mức nghiêm trọng trở lên ở quy mô cộng đồng. Vì thế, lĩnh vực y tế dự phòng đặc biệt quan tâm tới công tác PCBTN, đồng thời pháp luật nước ta cũng có nhiều quy định cụ thể trong vấn đề này ở cả các biện pháp hình sự, hành chính, dân sự và kỷ luật.

Trong giai đoạn dịch bệnh (DB) COVID-19 diễn ra, việc áp dụng quyết liệt, kịp thời các quy định pháp luật cùng những chế tài tương xứng đã giúp Việt Nam kiểm soát và khống chế tốt tình hình DB, đồng thời vẫn giữ được đà phát triển kinh tế. Tuy nhiên, cũng qua giai đoạn DB diễn ra cho thấy nhận thức pháp luật của một bộ phận người dân còn rất hạn chế, dẫn đến có các HVVP pháp luật và bị xử lý bởi các chế tài theo quy định về phòng, chống dịch bệnh (PCDB).

---

¹ Giảng viên Khoa Luật, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

² Sinh viên lớp K02 LUATB, Học viện Cán bộ Thành phố Hồ Chí Minh

Hệ thống pháp luật Việt Nam về PCBTN được xây dựng và phát triển tương đối đồng bộ đã phát huy được hiệu quả trong công tác chống, kiểm soát, điều trị, không chế những loại DB nguy hiểm, trong đó có DB COVID-19. Tuy nhiên, một số quy định pháp luật vẫn còn chưa phù hợp, chưa được quy định chi tiết hoặc hướng dẫn rõ ràng, xuất hiện tình trạng lúng túng trong việc áp dụng các loại văn bản có giá trị pháp lý khác nhau, nhiều địa phương, đơn vị hiểu không đúng các chủ trương, chỉ đạo của trung ương. Đặc biệt, quy định pháp luật về các chế tài xử lý HVVP các quy định phòng, chống BTN vẫn còn chưa tương xứng với HVVP và thiệt hại xảy ra do các đối tượng thực hiện.

Những thực tế và tồn tại đã nêu đặt ra vấn đề cần thiết phải nghiên cứu, tìm hiểu cơ sở khoa học và các quy định của pháp luật về phòng, chống BTN, từ đó đưa ra những kiến nghị nhằm hoàn thiện hơn nữa quy định pháp luật, góp phần nâng cao hiệu lực, hiệu quả công tác phòng chống các loại BTN, đặc biệt là DB COVID-19 trong giai đoạn hiện nay.

2. Cơ sở khoa học

2.1. Cơ sở lý luận

BTN là loại bệnh có nguy cơ lây lan trong cộng đồng ở quy mô nhất định. Theo quy định tại khoản 1 Điều 2 Luật Phòng, chống BTN 2007 và khoản 6 Điều 3 Luật Thú y 2015 thì *BTN là bệnh lây truyền trực tiếp hoặc gián tiếp từ người hoặc từ động vật sang người do tác nhân gây BTN*³. BTN là tên gọi chung của các loại bệnh cụ thể, tùy vào mức độ lây nhiễm, khả năng phát tán, tỷ lệ tử vong và tác nhân gây bệnh mà được phân thành các nhóm bệnh khác nhau⁴. Ngày 29 tháng 01 năm 2020, Bộ Y tế đã ban hành Quyết định số 219/QĐ-BYT bổ sung bệnh COVID-19 vào danh mục BTN nhóm A theo quy định của Luật Phòng, chống BTN 2007⁵.

PCBTN là sử dụng các biện pháp cần thiết để ngăn ngừa, ứng phó và xử lý những rủi ro, diễn biến và tác hại do BTN gây ra.

---

³ Khoản 1 Điều 2 Luật Phòng, chống BTN 2007, khoản 6 Điều 3 Luật Thú y 2015.

⁴ Điều 3 Luật Phòng, chống BTN 2007.

⁵ Quyết định số 219/QĐ-BYT Về việc bổ sung bệnh viêm đường hô hấp cấp do chủng mới của vi rút Corona (nCov) gây ra vào Danh mục các BTN nhóm A theo quy định tại Luật Phòng, chống BTN năm 2007.

Để PCBTN hiệu quả, cần thiết phải có những công cụ phù hợp, bên cạnh những biện pháp mang tính chuyên môn, nghiệp vụ của ngành y tế thì quy định của pháp luật, đặc biệt là các chế tài xử lý những HVVP trong công tác PCDB đóng vai trò đặc biệt quan trọng. Theo đó, chế tài xử lý HVVP pháp luật trong công tác PCBTN là những hậu quả pháp lý bất lợi, những biện pháp mà nhà nước áp dụng đối với các chủ thể đã không thực hiện, thực hiện không đúng các quy định pháp luật, các quy tắc xử sự chung trong việc PCBTN.

Pháp luật về PCBTN, phòng chống lây lan DB trong cộng đồng ở nước ta đã xuất hiện từ khá sớm. Trong *Quốc triều hình luật* (còn gọi là Luật Hồng Đức) do vua Lê Thánh Tông ban hành, đã có quy định về khai báo khi có người ốm đau đến ở nhờ trong chùa⁶. Đến thời Nguyễn, không có quy định chính thức về phòng chống dịch, chỉ có biện pháp áp dụng mang tính vụ việc khi dịch xảy ra⁷.

Một số hương ước làng, xã trước đây cũng có quy định về cách thức phòng dịch của người xưa với những chế tài phù hợp. Trong *Tư liệu văn hiến Thăng Long - Hà Nội Tuyển tập hương ước tục lệ* đã giới thiệu một số hương ước có quy định về phòng chống dịch với các chế tài như: “...Người nào đưa ôn, những người ốm nặng về làng mà không trình với lý dịch, nếu xét ra là phải BTN thì phải phạt từ 2 đồng đến 20 đồng”. Một hương ước khác lại quy định “...Khi nào có một người ốm nặng ở chỗ nào muốn mang về làng thì làm giấy chứng để quan thầy thuốc chiếu thực là không phải BTN trình giấy ấy ở chánh hội hay lý trưởng. Nếu không có sức thì thầy không được đem vào làng, ai không tuân, phạt từ 5 hào đến 1 đồng bạc và phải đem đến nhà thương ngay”. Ở đây có thể thấy chế tài xử phạt của quy định này khá giống với lý luận pháp luật hiện đại, bao gồm loại hình phạt và mức phạt (phạt tiền, từ 5 hào đến 1 đồng bạc) và biện pháp khắc phục (đem đến nhà thương ngay)⁸.

⁶ Điều 11, Chương Hộ hôn, quyển III, Quốc triều hình luật (tương ứng Điều 194 Quốc triều hình luật).

⁷ Hồng Nhung (2020). Triều Nguyễn kết hợp Đông - Tây y để kiểm soát bệnh dịch ra sao?. Nguồn https://danviet.vn/trieu-nguyen-ket-hop-dong-tay-y-de-kiem-soat-benh-dich-ra-sao-1060352.htm?fbclid=IwAR2T409EqpnhyoqR0pZrtL_BLWtyhmmLKFitWmhbXvpvko9WoPXSgm6CCGQ, truy cập lúc 13h25' ngày 16-8-2020.

⁸ Nguyễn Tá Nhí (2010), *Tư liệu văn hiến Thăng Long - Hà Nội Tuyển tập hương ước tục lệ*. Nhà xuất bản Hà Nội.

Đến giai đoạn hiện đại, đặc biệt là khi Cách mạng tháng Tám năm 1945 thành công, chính quyền cách mạng đứng đầu là Chủ tịch Hồ Chí Minh đã lãnh đạo cả nước ra sức đối phó thù trong giặc ngoài, ổn định xã hội và giải quyết các vấn nạn về đói kém, DB. Năm 1950, Chủ tịch Hồ Chí Minh ký Sắc lệnh số 125/SL thi hành luật lệ bài trừ dịch tễ nơi có BTN gia súc, tại Điều 2 của Sắc lệnh này quy định về chế tài như sau: *“Những người làm trái những luật lệ bài trừ dịch tễ sẽ bị truy cứu trước toà án và bị phạt tiền từ 1.000 đồng đến 20.000 đồng. Nếu tái phạm sẽ bị phạt tiền từ 2.000 đồng đến 40.000 đồng và phạt tù từ 1 tháng đến 6 tháng, hoặc một trong hai hình phạt ấy”*. Mặc dù Sắc lệnh này quy định về BTN gia súc nhưng trên thực tế đa phần các BTN gia súc đều lây sang người như cúm H1N1, cúm H3N2, bệnh nhũn não, bệnh dại,...Sắc lệnh này là một trong những văn bản pháp lý đầu tiên đặt nền móng cho việc xây dựng hệ thống pháp luật về công tác PCBTN.

Bên cạnh đó, công tác PCBTN là một trong những nội dung của hoạt động chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân. Các bản hiến pháp Việt Nam qua các thời kỳ đều ghi nhận về quyền được chăm sóc sức khỏe và nghĩa vụ bảo vệ sức khỏe cộng đồng của công dân (Điều 47, Điều 61 Hiến pháp 1980; Điều 39, Điều 61 Hiến pháp 1992; Điều 14, Điều 38 Hiến pháp 2013).

Song song với các quy định của pháp luật, Đảng cũng ban hành các chủ trương, đường lối về chăm sóc, bảo vệ sức khỏe nhân dân nói chung và PCDB nói riêng, thể hiện qua các Nghị quyết như Nghị quyết Trung ương 4 khóa VII, Nghị quyết Trung ương 6 khóa XII, các chỉ thị về phòng chống các DB cụ thể như HIV/AIDS, COVID-19, sốt xuất huyết,...

2.2. Cơ sở thực tiễn

Thực tiễn công tác PCDB ở nước ta qua các thời kỳ, đặc biệt là trong giai đoạn chống dịch COVID-19 diễn ra hiện nay đã cho thấy những tồn tại liên quan đến quy định của pháp luật, về chế tài xử lý, về nhận thức và HV ứng xử của người dân.

Trong thời kỳ trước đây, công tác PCDB chủ yếu hướng đến các loại DB thông dụng, chẳng hạn HIV/AIDS, sốt xuất huyết, các loại cúm gia cầm, cúm gia

súc có thể lây sang người (H5N1, H1N1, H3N2,...), bệnh dại,... Đây là các loại DB đã tồn tại lâu nên kinh nghiệm của cơ quan quản lý nhà nước, cơ quan y tế và nhận thức trong việc phòng chống của người dân nói chung là tốt. Bên cạnh đó, các loại bệnh này mặc dù là BTN, có lây lan trong cộng đồng nhưng quy mô không rộng khắp và tác hại không nặng nề như COVID-19 hay dịch SARS năm 2003 ở nước ta.

Đối với các loại DB này, pháp luật đã có những quy định phòng chống rất rõ. Trên thực tế do ảnh hưởng của các loại dịch này không ở quy mô lớn và tác hại nghiêm trọng đến xã hội nên khi có VP xảy ra (để phát sinh lãng phí gây sốt xuất huyết, không tiêm ngừa gia súc, gia cầm...), các cơ quan chức năng chủ yếu áp dụng chế tài xử phạt hành chính, đặc biệt là phạt tiền và buộc khắc phục hậu quả. Đối với HIV/AIDS, pháp luật còn điều chỉnh việc PCDB này ở khía cạnh phòng chống tệ nạn xã hội như mại dâm, tiêm chích ma túy,... Chế tài dành cho việc PCDB này chủ yếu là chế tài hành chính (phạt tiền, đưa đi cai nghiện bắt buộc,...) và hình sự (xử lý hình sự đối với các tội về lây truyền HIV/AIDS, về mại dâm, về ma túy,...).

Sang giai đoạn gần đây, sự xuất hiện liên tục của các loại dịch BTN mới, chủ yếu là từ bên ngoài vào nước ta xảy ra thường xuyên như sốt xuất huyết do virus Zika, dịch Ebola và hiện nay là COVID-19 dẫn đến phát sinh nhiều vấn đề mới mà pháp luật phải kịp thích ứng để điều chỉnh, nhất là chế tài xử phạt các HVVP trong PCDB.

Một số HVVP pháp luật phổ biến trong giai đoạn chống dịch COVID-19 có thể chia làm 2 nhóm; gồm:

Nhóm 1: các HVVP liên quan đến chuyên môn, nghiệp vụ PCDB (không đeo khẩu trang nơi công cộng; tụ tập đông người hoặc ra đường không cần thiết trong thời gian giãn cách xã hội; VP quy định về cách ly như trốn cách ly y tế, không khai báo hoặc khai báo lịch sử di chuyển, lịch sử dịch tễ không đúng; không lấy, không cho lấy mẫu xét nghiệm y tế,...).

Nhóm 2: các HVVP liên quan đến hoạt động hỗ trợ PCDB (chống người thi hành công vụ thực hiện nhiệm vụ kiểm soát DB; đưa người qua biên giới, nhập

cảnh vào Việt Nam trái phép trong giai đoạn DB; trục lợi trong việc mua bán, đấu thầu các thiết bị y tế, hệ thống xét nghiệm; đăng, chia sẻ, truyền tải thông tin không chính xác về tình hình DB trên mạng internet; đầu cơ, tích trữ, găm hàng, tăng giá đôi với các thiết bị y tế phục vụ PCDB,...).

Một số vụ việc liên quan đến vi phạm (VP) quy định về phòng chống dịch COVID-19 bị lên án nhiều từ xã hội như là: không đeo khẩu trang nơi công cộng, không chấp hành đo thân nhiệt, đây là HVVP phổ biến, có cả cán bộ VP và bị xử lý như ông Lưu Văn Thanh, Phó Chủ tịch HĐND huyện Hón Quán, tỉnh Bình Phước⁹. , Vụ tiếp viên Vietnam Airlines VP các quy định phòng dịch khi thực hiện cách ly tập trung gây lây lan DB trong cộng đồng,...¹⁰Vụ án “*Chống người thi hành công vụ*” đối với đối tượng Đào Xuân Anh, đây là vụ án hình sự đầu tiên được đưa ra xét xử liên quan đến phòng, chống dịch COVID-19¹¹. Vụ án hình sự “*VP quy định về đấu thầu gây hậu quả nghiêm trọng*” xảy ra tại Trung tâm Kiểm soát bệnh tật (CDC) thành phố Hà Nội và các đơn vị liên quan đối với hành vi (HV) nâng khống giá trị gói thầu mua sắm hệ thống Realtime PCR tự động - xét nghiệm COVID-19 gây thiệt hại đặc biệt nghiêm trọng cho Nhà nước. HV đăng tải, chia sẻ không chính xác về tình hình DB trên mạng xã hội, đây là một trong những HV phổ biến nhất, có cả những người nổi tiếng bị xử phạt như các nghệ sĩ Đàm Vĩnh Hưng, Cát Phượng, Ngô Thanh Vân và mới đây là Hòa Minzy. Vụ đưa người Trung Quốc nhập cảnh trái phép vào Việt Nam trong giai đoạn DB¹²

Các HVVP này tùy vào mức độ nghiêm trọng, thiệt hại xảy ra mà bị xử lý hành chính hoặc phải chịu trách nhiệm hình sự. Có thể thấy, các HV trên đều xuất phát từ nhận thức hạn chế của các đối tượng VP cũng như những điểm chưa hoàn thiện, đồng bộ của pháp luật, đặc biệt là về chế tài xử phạt đã làm ảnh hưởng không ít đến hiệu quả của công tác PCDB COVID-19.

3. Chế tài xử lý hành vi vi phạm

⁹ Nguồn <http://baohinhphu.vn/Hoat-dong-dia-phuong/Cach-het-chuc-vu-trong-Dang-doi-voi-Pho-Chu-tich-HDND-huyen-khong-chap-hanh-chong-dich/393343.vgp>, truy cập lúc 14h55', ngày 16-8-2020.

¹⁰ Nguồn <https://ncov.moh.gov.vn/web/guest/-/6847426-548>, truy cập lúc 16h00, ngày 12-11-2020

¹¹ Nguồn <http://dangcongsan.vn/thoi-su/da-xu-ly-31-doi-tuong-chong-lai-luc-luong-phong-chong-dich-covid-19-553032.html>, truy cập lúc 15h25', ngày 16-08-2020.

¹² Nguồn <https://kiemsat.vn/25-nam-tu-cho-cac-doi-tuong-dua-nguoi-trung-quoc-nhap-can-h-trai-phiep-vao-viet-nam-57809.html>, truy cập lúc 15h30', ngày 16-08-2020.

Hệ thống pháp luật về phòng, chống BTN của nước ta tương đối đồng bộ, từ các quy định nền tảng về bảo vệ sức khỏe cộng đồng trong Hiến pháp 2013 đến quy định cụ thể tại các Luật gồm: Luật Phòng, chống BTN 2007; Luật Phòng, chống nhiễm vi rút gây ra hội chứng suy giảm miễn dịch mắc phải ở người (HIV/AIDS) 2006; Luật Khám bệnh, chữa bệnh 2009; Luật Thú y 2015; Luật Dược 2016,...Dưới các luật này là những văn bản quy định chi tiết, hướng dẫn thi hành như các Nghị định, Thông tư. Bên cạnh đó, công tác PCDB, bảo vệ sức khỏe còn chịu sự điều chỉnh của các quy định trong Luật Cư trú 2006, sửa đổi, bổ sung 2013; Bộ luật Hình sự 2015, sửa đổi, bổ sung 2017; Bộ luật Dân sự 2015; Luật Xử lý VP hành chính 2012; Luật Nhập cảnh, xuất cảnh, quá cảnh, cư trú của người nước ngoài tại Việt Nam 2014; Luật Xuất cảnh, nhập cảnh của công dân Việt Nam 2019,...

3.1. Chế tài hành chính

Chế tài hành chính được áp dụng đối với các HVVP pháp luật chưa đến mức truy cứu trách nhiệm hình sự. Trong công tác PCBTN nói chung, phòng chống dịch COVID-19 nói riêng, chế tài xử phạt hành chính tuân theo quy định của Luật Xử lý VP hành chính 2012 và các Nghị định hướng dẫn với hình thức xử phạt và mức xử phạt cụ thể. Một số HVVP phổ biến sẽ bị xử lý như sau:

HV đưa tin không chính xác về tình hình DB: xử phạt từ 10 triệu đến 20 triệu đồng theo Điều 101 quy định về trách nhiệm sử dụng mạng xã hội tại Nghị định 15/2020/NĐ-CP.

HV không đeo khẩu trang, không đo thân nhiệt, tụ tập nơi đông người, ra đường không cần thiết trong thời gian DB, thời gian giãn cách xã hội, đối với việc: phạt tối đa 300.000 đồng theo điểm a khoản 1 Điều 11 Nghị định 176/2013/NĐ-CP. Nếu sử dụng xong khẩu trang mà vứt bừa bãi, không đúng nơi quy định sẽ bị xử phạt từ 3 đến 5 triệu đồng theo điểm c, d khoản 1 Điều 20 Nghị định 155/2016/NĐ-CP.

HV không khai báo khi phát hiện người mắc bệnh bị phạt tiền từ 200.000 đồng đến 500.000 đồng. Che giấu hiện trạng bệnh của bản thân hoặc của người khác mắc bệnh; không thực hiện việc xét nghiệm phát hiện bệnh theo yêu cầu bị

phạt tiền từ 500.000 đồng đến 1 triệu đồng theo quy định tại Điều 6, Điều 11 Nghị định 176/2013/NĐ-CP.

HV từ chối hoặc trốn tránh cách ly sẽ phạt tiền từ 2 triệu đồng đến 10 triệu đồng tùy trường hợp theo Điều 10 Nghị định 176/2013.

HV tăng giá khẩu trang, tăng giá các vật dụng y tế bằng việc lợi dụng DB sẽ bị phạt từ 20 triệu đến 30 triệu đồng và buộc nộp vào ngân sách nhà nước số tiền thu lợi do định giá mua, giá bán hàng hóa, dịch vụ bất hợp lý theo Điều 17 Nghị định 109/2013/NĐ-CP.

HV lợi dụng DB để đầu cơ hoặc găm hàng; sản xuất kinh doanh giả, giả mạo nhãn hàng hóa, không rõ nguồn gốc các thiết bị, dụng cụ y tế như khẩu trang cá nhân, nước sát khuẩn hoặc lương thực, thực phẩm sẽ bị xử phạt theo Điều 46, Điều 47 Nghị định 185/2013/NĐ-CP.

HV kinh doanh các dịch vụ không thiết yếu trong giai đoạn có dịch mặc dù đã có quyết định tạm đình chỉ của cơ quan nhà nước có thẩm quyền: như karaoke, bar, spa, hàng quán, rạp chiếu phim,... sẽ bị phạt tối đa là 10 triệu đối với cá nhân và tối đa 20 triệu đối với tổ chức theo điểm c, khoản 4 Điều 11 Nghị định 176/2013/NĐ-CP.

Các HVVP quy định về phòng chống các loại DB khác như HIV/AIDS, sốt xuất huyết,... sẽ bị xử phạt theo Nghị định 176/2013/NĐ-CP. Các HVVP quy định về PCBTN từ gia súc, gia cầm sang người hoặc gây ảnh hưởng đến môi trường sẽ bị xử phạt theo Nghị định 90/2017/NĐ-CP.

Bên cạnh các HV phổ biến trên, còn những HVVP khác có thể sẽ bị xử phạt hành chính theo quy định tương ứng nếu làm ảnh hưởng đến công tác PCDB.

3.2. Chế tài hình sự

Chế tài hình sự được áp dụng đối với các HV bị coi là tội phạm theo quy định của pháp luật hình sự. Thông thường, đây là các HVVP pháp luật có mức độ nguy hiểm cao, gây ra thiệt hại lớn cho xã hội. Trong hoạt động PCBTN nói chung và dịch COVID-19 nói riêng, việc áp dụng chế tài hình sự tuân thủ theo các quy định của Bộ luật Hình sự 2015, sửa đổi, bổ sung 2017 (gọi tắt là BLHS 2015); Bộ luật Tố tụng hình sự 2015 và các văn bản hướng dẫn như Công văn 45/TANDTC-

PC ngày 30/3/2020 của Hội đồng thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao. Một số HVVP phổ biến sẽ bị xử lý hình sự như sau:

HV trốn khỏi nơi cách ly; không tuân thủ quy định về cách ly; từ chối, trốn tránh việc áp dụng biện pháp cách ly, cưỡng chế cách ly; không khai báo y tế, khai báo không đầy đủ hoặc khai báo gian dối để phòng, chống dịch Covid-19 gây truyền DB cho người khác sẽ bị xử lý về tội làm lây lan dịch BTN cho người: theo Điều 240 BLHS 2015. Áp dụng quy định này được hướng dẫn tại điểm 1.1 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

Nếu cùng HV trốn khỏi nơi cách ly; không tuân thủ quy định về cách ly; từ chối, trốn tránh việc áp dụng biện pháp cách ly, cưỡng chế cách ly; không khai báo y tế, khai báo không đầy đủ hoặc khai báo gian dối mà làm gây thiệt hại từ 100 triệu đồng trở lên do phát sinh chi phí phòng, chống DB Covid-19 thì bị về tội VP quy định về an toàn ở nơi đông người theo Điều 295 BLHS 2015. Việc áp dụng quy định này được hướng dẫn tại điểm 1.2 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

HV đưa lên mạng máy tính, mạng viễn thông thông tin giả mạo, thông tin sai sự thật, thông tin xuyên tạc về tình hình DB Covid-19 có thể bị xử lý theo về tội đưa hoặc sử dụng trái phép thông tin mạng máy tính, mạng viễn thông theo quy định 28 Điều 288 BLHS 2015. Áp dụng hướng dẫn tại điểm 1.4 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

HV dùng vũ lực, đe dọa dùng vũ lực hoặc thủ đoạn khác cản trở người thi hành công vụ trong phòng, chống DB Covid-19 thì bị xử lý về tội chống người thi hành công vụ theo Điều 330 Bộ luật Hình sự. Áp dụng theo điểm 1.9 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

HV thực hiện hoạt động kinh doanh khi đã có quyết định tạm đình chỉ hoạt động kinh doanh để PCDB Covid-19, gây thiệt hại từ 100 triệu đồng trở lên do phát sinh chi phí phòng, chống DB thì bị xử lý về tội VP quy định về an toàn ở nơi đông người theo Điều 295 Bộ luật Hình sự. Áp dụng điểm 1.3 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

HV lợi dụng sự khan hiếm hoặc tạo sự khan hiếm giả tạo trong tình hình DB Covid-19 để mua vét hàng hóa đã được cơ quan nhà nước có thẩm quyền công bố là mặt hàng bình ổn giá hoặc hàng hóa được Nhà nước định giá nhằm bán lại để thu lợi bất chính thì bị xử lý về tội đầu cơ theo quy định tại Điều 196 Bộ luật Hình sự. Áp dụng điểm 1.8 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

HV đưa trái phép thông tin cá nhân, bí mật đời tư xúc phạm nghiêm trọng nhân phẩm, danh dự của nhân viên y tế, người tham gia phòng, chống DB Covid-19, người mắc bệnh, người nghi ngờ mắc bệnh Covid-19 thì bị xử lý về tội làm nhục người khác theo quy định tại Điều 155 BLHS 2015. Áp dụng điểm 1.4 mục 1 Công văn 45/TANDTC-PC.

Các HV nêu trên là các HVVP phổ biến trong giai đoạn phòng chống dịch COVID-19 và đã được Tòa án Nhân dân tối cao hướng dẫn xử lý. Trên thực tế, sẽ phát sinh các HVVP khác trong giai đoạn DB xảy ra và tùy vào từng trường hợp cụ thể, cơ quan có thẩm quyền sẽ căn cứ vào quy định của pháp luật hình sự để áp dụng điều luật xử lý thích hợp với các chế tài nghiêm khắc, đảm bảo cho hoạt động PCDB và ổn định xã hội đạt hiệu quả.

3.3. Chế tài dân sự

Chế tài dân sự là được áp dụng đối với những người có HVVP trong quan hệ dân sự, khi họ không thực hiện, thực hiện không đúng nghĩa vụ, trách nhiệm của mình. Trong hoạt động PCDB, chế tài dân sự được áp dụng với các HV phổ biến như:

HV đưa thông tin không chính xác, không đúng quy định pháp luật hoặc vu khống, bôi nhọ về người nghi nhiễm bệnh, người mắc bệnh: tùy từng trường hợp mà người bị đưa tin có thể tự mình yêu cầu hoặc khởi kiện tại Tòa án yêu cầu bảo vệ quyền đối với hình ảnh (Điều 32); quyền được bảo vệ, danh dự nhân phẩm, uy tín (Điều 34); quyền bảo vệ bí mật riêng tư, bí mật cá nhân, bí mật gia đình (Điều 38),...của Bộ luật Dân sự 2015. Người bị đưa tin có thể yêu cầu người có HV không đúng phải bồi thường thiệt hại về tinh thần, vật chất (khoản 5 Điều 11, Điều 13); buộc chấm dứt HV đưa tin không đúng (khoản 2 Điều 11); buộc xin lỗi, cải

chính công khai (khoản 3 Điều 11),...và các yêu cầu khác tương ứng với các HVVP pháp luật dân sự.

3.4. Chế tài kỷ luật

Chế tài kỷ luật là hậu quả pháp lý bất lợi mà nhà nước áp dụng đối với cán bộ, công chức, viên chức khi họ thực hiện HVVP pháp luật, kỷ luật. Trong công tác PCDB, chế tài kỷ luật được áp dụng tuân theo quy định của Luật Cán bộ, công chức 2008, sửa đổi, bổ sung 2019; Luật Viên chức 2010, sửa đổi, bổ sung 2019; Nghị định 34/2011/NĐ-CP; Nghị định 27/2012/NĐ-CP với một số HV phổ biến như:

HV của cán bộ, công chức, viên chức không chấp HV ệc kiểm tra y tế, không đeo khẩu trang, không đo thân nhiệt: ngoài bị áp dụng chế tài hành chính còn bị xử lý kỷ luật tùy trường hợp và mức độ VP. Chẳng hạn ông Lưu Văn Thanh, Phó Chủ tịch HĐND huyện Hón Quán, tỉnh Bình Phước bị bãi nhiệm chức Phó Chủ tịch HĐND¹³.

HV tụ tập đông người, không chấp hành quyết định giãn cách xã hội: ngoài bị xử lý hành chính còn bị áp dụng chế tài kỷ luật: vụ việc các cán bộ, viên chức bị tạm đình chỉ công tác và chờ xử lý kỷ luật tại trường Đại học Ngân hàng TPHCM do đã tụ tập uống rượu bia trong thời gian giãn cách xã hội¹⁴; vụ việc Phó Giám đốc bệnh viện huyện Hương Khê, Hà Tĩnh bị kỷ luật khiển trách vì tổ chức cưới cho con với cả đoàn xe nối dài trong thời gian giãn cách xã hội¹⁵.

Các HV khác của cán bộ, công chức, viên chức VP trong công tác PCDB tùy mức độ sẽ bị xử lý kỷ luật với hình thức tương ứng. Đồng thời còn có thể chịu áp dụng kèm các chế tài khác như hình sự, hành chính, dân sự.

---

¹³ Nguồn <https://baotintuc.vn/thoi-su/bai-nhiem-pho-chu-tich-hdnd-huyen-hon-quan-vi-pham-quy-dinh-phong-chong-covid19-20200504153252369.htm>, truy cập lúc 07h55', ngày 17-8-2020.

¹⁴ Nguồn <https://vov.vn/phap-luat/tu-van-luat/7-can-bo-truong-dh-ngan-hang-tphcm-se-bi-xu-phan-theo-muc-nao-1034911.vov>, truy cập lúc 08h30', ngày 17-8-2020.

¹⁵ Nguồn <https://tuoitre.vn/khien-trach-pho-giam-doc-benh-vien-to-chuc-dam-cuoi-cho-con-trong-mua-dich-20200419070934778.htm>, truy cập lúc 08h35', ngày 17-8-2020.

Bên cạnh chế tài xử lý VP của Nhà nước, những đối tượng có HVVP trong công tác phòng chống dịch còn có thể chịu chế tài kỷ luật của Đảng¹⁶, các đoàn thể và các tổ chức mà mình là thành viên.

Ngoài ra, “*chế tài đạo đức*”, “*chế tài xã hội*” là các biện pháp trừng phạt nghiêm khắc đối với các đối tượng VP, các đối tượng này sẽ bị cả xã hội lên án, chỉ trích, họ phải chịu sự cắt giảm lương tâm, hối hận vì những HVVP của mình.

Trong giai đoạn phòng chống dịch COVID-19, bên cạnh các văn bản quy phạm pháp luật của Trung ương thì các cơ quan, đơn vị, địa phương cũng ban hành nhiều loại văn bản khác nhau để chỉ đạo, triển khai công tác phòng chống dịch trong phạm vi quản lý của mình.

4. Kiến nghị

Thứ nhất, Chính phủ nên bổ sung quy định về rút giấy phép kinh doanh đối với các cơ sở kinh doanh nói chung, cơ sở kinh doanh y tế nói riêng khi tăng giá bất hợp lý các loại hàng hóa, đặc biệt là vật tư, thiết bị, dụng cụ y tế như khẩu trang, nước sát khuẩn,...Bổ sung quy định này vào Điều 17 Nghị định số 109/2013/NĐ-CP để cơ quan chức năng có cơ sở áp dụng xử phạt một cách thống nhất.

Thứ hai, Tòa án nhân dân tối cao sửa đổi, bổ sung hoặc ban hành công văn mới thay thế Công văn 45/TANDTC-PC theo hướng bổ sung thêm một số HVVP khác cần được hướng dẫn xử lý theo quy định của BLHS 2015: HVVP quy định về khám bệnh, chữa bệnh (theo Điều 315); HV đưa người qua biên giới, tổ chức xuất cảnh, nhập cảnh, ở lại nước ngoài hoặc ở Việt Nam trái phép trong giai đoạn DB (Điều 347, 348, 349)¹⁷; HV làm giả, làm hàng kém chất lượng các thiết bị, vật dụng y tế, thuốc (theo Điều 192, 194).

Thứ ba, Tòa án nhân dân tối cao xem xét nghiên cứu và phát triển một số vụ án liên quan đến công tác phòng chống dịch COVID-19 trở thành các án lệ hình sự phục vụ cho công tác xét xử và nghiên cứu.

---

¹⁶ Nguồn <http://baochinhpvu.vn/Hoat-dong-dia-phuong/Cach-het-chuc-vu-trong-Dang-doi-voi-Pho-Chu-tich-HDND-huyen-khong-chap-hanh-chong-dich/393343.vgp>, truy cập lúc 08h40', ngày 17-8-2020.

¹⁷ Đảm bảo đồng bộ và phù hợp với quy định tại khoản 7 Điều 21 Luật Nhập cảnh, xuất cảnh, quá cảnh, cư trú của người nước ngoài tại Việt Nam 2014; Điều 33, Điều 34 khoản 8 Điều 36 Luật Xuất, nhập cảnh của công dân Việt Nam 2019.

Thứ tư, Văn phòng Chính phủ phối hợp với các bộ ngành liên quan nghiên cứu và ban hành công văn hướng dẫn thống nhất áp dụng các loại văn bản theo giá trị pháp lý nhất định để các đơn vị, địa phương không lúng túng trong việc vận dụng nhiều loại văn bản được ban hành hiện nay, thuận lợi cho công tác PCDB.

5. Kết luận

PCBTN là nghĩa vụ, trách nhiệm chung của toàn xã hội và mỗi cá nhân. Việc tìm hiểu và tuân thủ các quy định của pháp luật, đặc biệt là các chế tài xử lý VP sẽ nâng cao sự hiểu biết và nhận thức của mỗi cá nhân, hình thành thái độ và HV ứng xử đúng đắn trong bối cảnh DB diễn biến, góp phần đảm bảo cho công tác PCBTN nói chung, dịch COVID-19 nói riêng đạt hiệu quả.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

I. Văn bản pháp luật

1. Hiến pháp 1980.
2. Hiến pháp 1992.
3. Hiến pháp 2013.
4. Sắc lệnh số 125/SL ngày 11/7/1950 thi hành luật lệ bài trừ dịch tễ nơi có BTN gia súc.
5. Luật Phòng, chống nhiễm vi rút gây ra hội chứng suy giảm miễn dịch mắc phải ở người (HIV/AIDS) 64/2006/QH11.
6. Luật Cư trú số 81/2006/QH11.
7. Luật Phòng, chống BTN số 03/2007/QH12.
8. Luật Cán bộ, công chức số 22/2008/QH12.
9. Luật Khám bệnh, chữa bệnh số 40/2009/QH12.
10. Luật Viên chức số 58/2010/QH12.
11. Luật Xử lý VP hành chính số 15/2012/QH13.
12. Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Cư trú (Luật số 36/2013/QH13).
13. Luật Nhập cảnh, xuất cảnh, quá cảnh, cư trú của người nước ngoài tại Việt Nam 47/2014/QH13.

14. Luật Thú y số 79/2015/QH13.
15. Bộ luật Dân sự 91/2015/QH13.
16. Bộ luật Hình sự số 100/2015/QH13.
17. Luật Dược số 105/2016/QH13.
18. Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Bộ luật Hình sự số 100/2015/QH13 (Luật số 12/2017/QH14).
19. Luật Xuất cảnh, nhập cảnh của công dân Việt Nam 49/2019/QH14.
20. Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Cán bộ, công chức và Luật Viên chức (Luật số 52/2019/QH14).
21. Nghị định 34/2011/NĐ-CP ngày 17/5/2011 Quy định về xử lý kỷ luật đối với công chức.
22. Nghị định 27/2012/NĐ-CP ngày 06/4/2012 Quy định về xử lý kỷ luật viên chức và trách nhiệm bồi thường, hoàn trả của viên chức.
23. Nghị định 109/2013/NĐ-CP ngày 24/9/2013 Quy định xử phạt VP hành chính trong lĩnh vực quản lý giá, phí, lệ phí, hóa đơn.
24. Nghị định 176/2013/NĐ-CP ngày 14/11/2013 Quy định xử phạt VP hành chính trong lĩnh vực y tế.
25. Nghị định 185/2013/NĐ-CP ngày 15/11/2013 Quy định xử phạt VP hành chính trong hoạt động thương mại, sản xuất, buôn bán hàng giả, hàng cấm và bảo vệ quyền lợi người tiêu dung.
26. Nghị định 155/2016/NĐ-CP ngày 18/11/2016 Quy định về xử phạt VP hành chính trong lĩnh vực bảo vệ môi trường.
27. Nghị định 90/2017/NĐ-CP ngày 31/7/2017 Quy định xử phạt VP hành chính trong lĩnh vực thú y.
28. Quyết định số 219/QĐ-BYT ngày 29/01/2020 Về việc bổ sung bệnh viêm đường hô hấp cấp do chủng mới của vi rút Corona (nCoV) gây ra vào danh mục các BTN nhóm A theo quy định tại Luật Phòng, chống BTN năm 2007.
29. Công văn 45/TANDTC-PC ngày 30/3/2020 Về việc xét xử tội phạm liên quan đến phòng, chống DB Covid-19.

II. Tài liệu khác

1. Nguyễn Ngọc Nhuận & Nguyễn Tá Nhí (2003), *Luật hình triều Lê*. Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh.
2. Nguyễn Tá Nhí (2010), *Tư liệu văn hiến Thăng Long - Hà Nội Tuyển tập hương ước tục lệ*. Nhà xuất bản Hà Nội.
3. Hồng Nhung (2020). Triều Nguyễn kết hợp Đông - Tây y để kiểm soát bệnh dịch ra sao?

hocviencanbo.hochiminhcity.gov.vn